

RAAP-NOTITIE 3486

Plangebied Barchemse bos

Gemeente Lochem

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Lichtveld Buis & Partners BV

Titel: Plangebied Barchemse bos, gemeente Lochem; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Status: eindversie

Datum: juni 2010

Auteur: H. Ringenier

Projectcode: LOBC

Bestandsnaam: NO3486_LOBC.doc

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerkers: drs. E.I. Schuurman

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 405 t8

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost

Autorisatie: drs. S.W. Jager

Bevoegd gezag: gemeente Lochem

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

teletax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Lichtveld Buis & Partners BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2010 een bureauonderzoek uitgevoerd in plangebied Barchemse bos te Lochem, in verband met te realiseren nieuwbouw. Het onderzoek had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting en - voor zover bekend - de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op grond van de landschappelijke situatie geldt voor het overgrote deel van het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen (resten) uit alle perioden (Laat Paleolithicum t/m Middeleeuwen). Alleen voor een smalle strook aan de oostzijde van het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting. Behalve landschappelijke factoren draagt de aanwezigheid van een *Celtic Field* (IJzertijd) dat zich in de onmiddellijke omgeving van het plangebied uitstrekt, bij aan archeologische potentie van het gebied.

Op basis van de resultaten van onderhavig bureauonderzoek wordt aanbevolen om in het plangebied een vervolgonderzoek uit te voeren. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) karterende fase, bestaande uit een booronderzoek.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek kan contact opgenomen worden met de gemeente Lochem.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Lichtveld Buis & Partners BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2010 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met het realiseren van nieuwbouw in plangebied Barchemse bos in de gemeente Lochem. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Het onderzoek omvatte het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden en had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 3 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 3,5 ha) ligt direct ten zuiden van de Borculoseweg te Barchem in de gemeente Lochem (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 34C van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Het plangebied is kadastraal bekend onder gemeente Laren, sectie I, perceelsnummers 2360, 2498 en 2499.

Gemeente: Lochem

Plaats: Barchem

Plangebied: Barchemse bos

Centrumcoördinaten: 227.550/460.000

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 40518

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied is nieuwbouw gepland. De beoogde nieuwbouw bestaat uit 6 woningen.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten (schaal 1:25.000) is het plangebied afgebeeld als bos (Boddaert & Mak, 2004). Actuele luchtfoto's uit Google Earth bevestigen dit grondgebruik. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied circa 14,4 tot 15,5 m +NAP.

Geo(morfo)logie

Het plangebied valt grotendeels in een zone met lage landduinen (met bijbehorende vlakten en laagten); een klein deel aan de oostzijde van het plangebied bestaat uit dekzandwelingen (Stiboka/RGD, 1979: codes 3L8 en 3L5).

Bodem

De bodem bestaat uit veldpodzolen (www.archis.nl: codes Hn21-V en Hn21-V*). Veldpodzolen zijn bodems die onder relatief vochtige omstandigheden zijn gevormd. Dergelijke bodems worden vaak aangetroffen in jonge ontginningsgebieden, in bossen en in nog aanwezige heidevelden. Ze kenmerken zich doorgaans door de aanwezigheid van een uitspoelingshorizont (E-horizont) waar de ijzer- en humusdeeltjes zijn uitgespoeld en een inspoelingshorizont (B-horizont).

AHN en luchtfoto's

Bestudering van zowel het AHN als recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>) verschaffen geen informatie omtrent de aanwezigheid van archeologische waarden (op basis van reliëfkenmerken) in het plangebied.

Historische situatie

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Uit historische kaarten uit het eind van de 18e en de 19e eeuw blijkt dat er destijds geen bebouwing stond (figuur 2). Uit deze kaarten blijkt voorts dat het plangebied zeker tot in het midden van de 19e eeuw uit akkerland bestond. Rond 1900 bestond het plangebied uit bos (ROBAS Producties, 1989; Versfelt 2003; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990; figuur 2).

Archeologische verwachtingskaart gemeente Lochem

Op grond van de archeologische verwachtingskaart geldt voor de lager gelegen delen van het plangebied een middelmatige archeologische verwachting worden toegekend voor vindplaatsen (archeologische overblijfselen) uit alle perioden (Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen). Voor de hoger gelegen dekzandwelingen geldt hoge archeologische verwachting (Scholte Lubberink & Lohof, 1998).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staat uit de directe omgeving van het plangebied (binnen een straal van 200 m) één archeologische vindplaats geregistreerd (ARCHIS-waarnemingsnr. 17037; Scholte Lubberink & Lohof, 1998: cat.nr. 96). Het betreft een zogenaamd *Celtic Field*: een akkercomplex annex woongebied uit de IJzertijd (en mogelijk het begin van de Romeinse tijd).

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van landschappelijke factoren geldt voor het overgrote deel van het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen (resten) uit alle perioden (Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen). Alleen voor een smalle zone aan de oostzijde geldt een hoge archeologische verwachting (op basis van de hogere ligging). Daar komt nog bij dat zich op korte afstand van het plangebied een *Celtic Field* bevindt. Het is heel aannemelijk dat bewonings-sporen die bij dit akkercomplex horen (maar ook van mogelijke voorgangers) zich uitstrekken tot in het plangebied. Gelet hierop geldt voor dit deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (sporen) uit de periode (Midden) Bronstijd t/m (eerste helft van de) Romeinse tijd.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Uit het bureauonderzoek blijkt dat, op grond van de landschappelijke situatie alsmede de aanwezigheid van een woongebied annex akkercomplex (een zgn. *Celtic Field*) in de directe omgeving, in ondergrond van plangebied Barchemse bos archeologische resten kunnen voorkomen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen, met als zwaartepunt de periode (Midden) Bronstijd t/m (eerste helft van de) Romeinse tijd. In het verlengde hiervan geldt voor het overgrote deel van het plangebied een middelmatige archeologische verwachting, terwijl voor een smalle zone aan de oostzijde een hoge archeologische verwachting geldt.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig bureauonderzoek wordt aanbevolen om een vervolgonderzoek uit te voeren in plangebied Barchemse bos. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) karterende fase, bestaande uit booronderzoek. Dit veldonderzoek heeft tot doel meer inzicht te verwerven in de archeologische component van het plangebied. Op basis van de bevindingen kan vervolgens worden bepaald in hoeverre in het verdere traject een archeologische inbreng wenselijk is.

Literatuur

- Boddaert, M. & A. Mak (red.),** 2004. *ANWB topografische atlas: Gelderland 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.
- ROBAS Producties,** 1989. *Historische Atlas Gelderland. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Scholte Lubberink, H.B.G. & E. Lohof,** 1998. Provincie Gelderland, WCL-De Graafschap; archeologische inventarisatie en verwachtingskaart (Fase A). *RAAP-rapport 305*. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Stiboka/RGD,** 1979. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 34-35 Enschede-Glanerbrug*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Versfelt, H.J.,** 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*. Heveskes Uitgevers, Groningen.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties,** 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

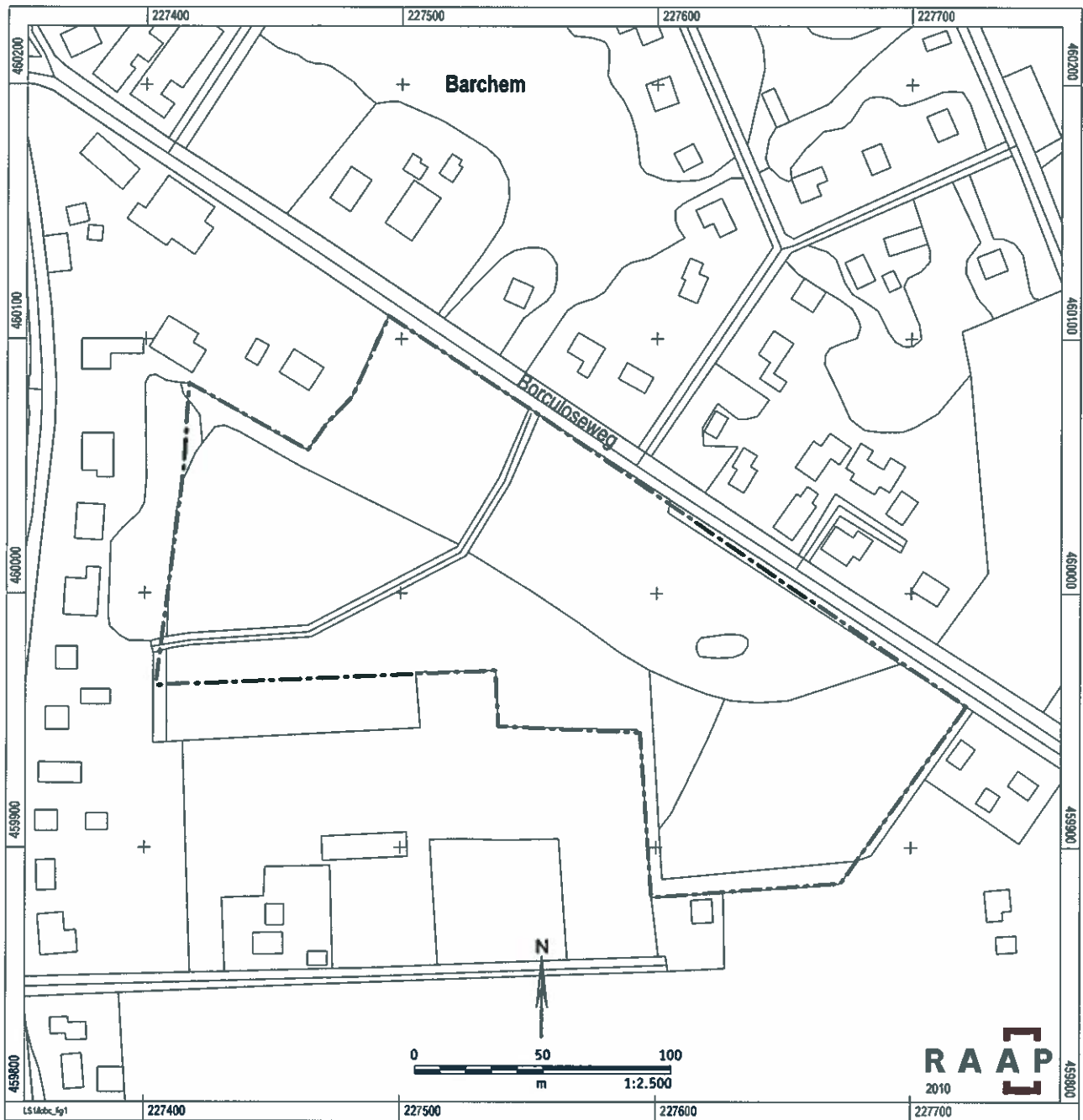
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
ARCHIS	ARCHEologisch Informatie Systeem
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Figuur 2. Het plangebied rond 1900 (bron: ROBAS Producties, 1989).

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Figuur 2. Het plangebied rond 1900 (bron: ROBAS Producties, 1989).

Geologische perioden			Archeologische perioden			
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering		
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr.	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			
			Nieuwe tijd	B	1795	
	Vroeg Subatlanticum	0	Middeleeuwen	A	1650	
				Laat	1500	
				Vol	1250	
				Vroeg	1050	
					Ottoons	900
					Karolingisch	725
					Merovingisch laat	525
					Merovingisch vroeg	450
Subboreaal	450 voor Chr.	Romeinse tijd	Laat	270		
			Midden	70 na Chr.		
			Vroeg	15 voor Chr.		
Atlantisch	3700	IJzertijd	Laat	250		
			Midden	500		
			Vroeg	800		
		Bronstijd	Laat	1100		
			Midden	1800		
Boreaal	7300	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Vroeg	2000		
			Laat	2850		
			Midden	4200		
Preboreaal	8700	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300		
			Midden	6450		
			Vroeg	8640		
Pleistoceen	Weichselien	Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050		
			Allerød	11.500		
			Vroege Dryas	12.000		
			Bølling	12.500		
			Vroegste Dryas	13.500		
		Pleniglaciaal	Laat	Denekamp	30.500	
				Hengelo	60.000	
				Moershoofd	71.000	
			Vroeg Glaciaal	Odderade		
				Brerup		
		Vroeg Pleistoceen	Eemlen	114.000		
			Saalien II	126.000		
			Oostermeer	236.000		
	Saalien I		241.000			
	Belvédère/Holsteinien		322.000			
	Glaciaal x		336.000			
	Holsteinien		384.000			
	Elsterien		416.000			
			463.000			
	Prehistorie		Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500	
				Jong B	16.000	
				Jong A	35.000	
				Midden	250.000	
				Oud		

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.